EEN FRAGMENT VAN PINDAROS.

Diegeen onzer medewerkers, welke nu ruim twee jaar geleden den *Pindarus* uit BERGKS *Poetae Lyrici Graeci* heeft beoordeeld (*Mnem.* II. 263), vond zijne oplettendheid getrokken tot een fragment, hetwelk enkel in zeer verminkten vorm tot ons gekomen is. Evenwel is het m. i. mogelijk, de hand van den schrijver daarin terug te vinden. Op welke wijze dat geschieden moet, zal in bijzonderheden bij de uitwerking zelve blijken, maar de hoofdtrekken kunnen reeds nu worden voorop gesteld. Het fragment bestaat uit slechts éénen regel, waarin het woord *'Ωγύγιοι* in de beteekenis van *Thebanen* moet voorkomen; die regel is ons in vier handschriften overgeleverd, welke onafhankelijk van elkaar schijnen te zijn maar alle vier niet anders dan uiterst wanstaltige letterverbindingen in plaats van Grieksche woorden aanbieden. De reden dier verminking ligt dáárin, dat het bedoelde vers alleen is overgebleven gelijk de Latijnsche scholiast LACTANTIUS in zijne noten op de *Thebais* van STATIUS het aanhaalt; de afschrijvers van LACTANTIUS verstonden de Grieksche taal niet en teekenden dus zoo goed het ging de Grieksche woorden na. Het is nu mogelijk, die vier verschillende copiën onder elkaar te vergelijken, en de uitkomst van zulk eene vergelijking levert, zoo niet de hand van den dichter zelven, ten allerminst eenen grondslag voor verdere nasporingen.

Ik zal beginnen met het opgeven van hetgeen BERGK (*Poetae Lyrici Graeci* 2e ed. p. 233) omtrent het fragment mededeelt, daarna zullen wij de lezingen der hss. ter vergelijking

onder elkaar plaatsen. BERGK zegt het volgende (N°. 20 in de tweede uitgaaf, 17 in de eerste, 23 bij BÖCKH):

Lactant. ad Stat. Theb. II. 85: »*Ogygii* Thebani ab Ogyge rege aut amne. *Ogygiis* ait (Theb. I. 173) *aspera rebus fata tulere vicem.* Sic Pindarus in *Somniis*, (Cod. Gud. et Frising. *Somnis*, hinc Böckh *Hymnis*):

hier volgen de lezingen der vier hss. (zie beneden)

Böckh coni.:

'Ωγυγίους δ' εὗρεν, ὅπου πόλιν αἶτεε τάνδ' ἐς αἰπύ.

Unger Theb. Parad. 263 praeterea *Pronastarum* et *Messapiorum* nomina latere putat. Coniicio:

'Ωγυγίους δ' εὗρ' 'Αόνων Νηΐσταις στεφάναις ὕπο.

Tot zoover BERGK. Maar de handschriften geven volgens hem de volgende letterverbindingen:

Cod. anon. *Opite* TωC*Deey*PeNoπoNNHTHCTANeCCIπ*y*.
» Gud. opite IωCΔEE*y*PαNωNNHTHEΦα. NECCIΠI,
» Mon. opire IωC*Deeype*noronnHτHeΦâHe· CCINH*y*,
» Fris. opite. ιωCEe*y*PE NONONNH THFΦα· NeCC*y*N*y*.

Het vers begint ongetwijfeld met het woord 'Ωγυγίους, hetwelk daarin moet voorkomen en nergens behalve hier onder de verbasteringen kan schuilen; overigens blijkt dat die verbasteringen zeer groot zijn. De vorm waaruit de afwijkingen der vier hss. onderling ontstaan zijn is OpiteIωC, immers slechts één hs. heeft voor de vierde letter eene r, en slechts één voor de zesde letter eene T. Dit OpiteIωC is dus ontstaan uit den unciaalvorm 'ΩΓΥΓΙΟΥC, welke alleen het mogelijk maakt, dat γυ in πι en tevens de tweede Γ in T is overgegaan. Waarschijnlijk stond oorspronkelijk 'ΩΓΥΓΕΙΟΥC, waar alleen omtrent den uitgang -ους twijfel mogelijk is, daar alle vier hss. -ως hebben.

De beide volgende woorden zijn even zeker. De verbasteringen verraden duidelijk den oorspronkelijken vorm ΔΕ ΕΥΡΕΝ; één hs. laat de Δ weg, een ander schrijft ΔΕ ΕΥΡΑΝ, wanneer men slechts de latijnsche karakters tot grieksche terugbrengt.

Moeijelijker zijn de volgende negen letters. Daarvan staat de grondvorm alleen voor de laatste zes vast, NNHTHC, met de gewone onzekerheid tusschen C en Є, die geene overwe-

gende zwarigheid oplevert; de F van hs. Frising. is niet anders dan eene nog meer verbasterde E. Daarvóór staan de letters ΟΠΟ, ΟΡΟ, ΟΝΟ of Ω, waarvan wij den laatsten vorm gerust kunnen verwerpen en dus verkrijgen ΟΠΟΝΝΗΤΗC, terwijl de tweede letter ook even goed eene N of P kan zijn.

De laatste groep bestaat uit negen letters; slechts één hs. heeft er tien. Van die letters staat de grondvorm vrij vast: ΦΑΝΕCCΙΝ, daar T van het eerste hs. slechts eene bedorven Φ is. Wij leeren verder uit deze verbasteringen, dat H en N en eveneens Π en N ook in deze hss. verward kunnen worden; de *y* van hs. Frising. voor I geeft geene zwarigheid, en de NH voor N van hs. Mon. mag als *διττογραφία* worden uitgelegd.

Eéne letter heb ik nog niet verklaard: de *y* op het einde, waarvoor slechts één hs. eene I heeft. Dit weet ik ook niet te verklaren. Immers er bestaat geenerlei bewijs voor eene onderstelling als deze: de schrijver van den *archetypus* onzer vier hss. werkte onder dictaat, en die hem dicteerde, herhaalde om eene of andere reden aan het einde van het vers den naam der laatste letter, *νῦ*. Die naam staat nu in hs. Mon. volledig maar verbasterd (H*y*) en in de drie andere door weglating van de N verminkt *y* of I, in plaats van Υ.

Maar wat hebben wij nu aan die lettergroep ΟΠΟΝΝΗΤΗC-ΦΑΝΕCCΙΝ? Op zich zelve zeker nog niet veel. Maar zooveel is zeker, dat in ΦΑΝΕCCΙΝ een *dativus pluralis* en derhalve in ΟΠ het voorzetsel *ἐπ'* schuilt, en wij nu slechts hebben op te lossen, welke de ware lezing is van

'Ωγυγίους δ' εὗρεν ἐπ' ΟΝΝΗΤΗCΦΑΝΕC*σιν*.

Die de *Ogygiers* gevonden heeft, wanneer daarmede in der daad de *Thebanen* bedoeld zijn, kan niet wel iemand anders wezen dan TYDEUS, die volgens *Ilias* Δ. 385:

αὐτὰρ ὁ βῆ, πολέας τε κιχήσατο Καδμείωνας
δαινυμένους κατὰ δῶμα βίης 'Ετεοκληείης.

maar volgens AESCHYLOS (*Pers.* 974) kunnen ook de *Atheners* *'Ωγύγιοι* genoemd worden, en deze vond eenmaal TRIPTOLEMOS *ἐπ' ὠμησταῖς σφαγαῖσιν*, bezig aan het »raauw vleesch etende »slagten," met een bekend *Graecismus* in plaats van »bezig

»aan het slagten, als eters van raauw vleesch" gelijk ze waren eer TRIPTOLEMOS hun den landbouw geleerd had.

Palaeographisch is hier geene zwarigheid. Bij zoo erg bedorvene hss. als deze is ΩM voor ONN, voorts CT voor T, en AICIN voor ECCIN (eerst ECIN) niet in het minst onwaarschijnlijk; evenmin dat voor de Φ slechts ééne C zou staan in plaats van twee, gelijk het omgekeerde geval vier letters verder heeft plaats gehad.

Uit de plaats van LACTANTIUS blijkt wel, dat STATIUS den naam *Ogygiers* voor *Thebanen* gebruikt heeft, en dat diezelfde term *Ogygiers* ook bij PINDAROS voorkwam, maar nog niet dat PINDAROS dien ook in dezelfde beteekenis heeft gebruikt. Dat kan LACTANTIUS hebben gemeend, gelijk zelfs waarschijnlijk is, maar op de plaats uit PINDAROS, welke hij aanhaalde, kan dat woord zeer wel, zonder dat LACTANTIUS daarop lette, in de beteekenis *Atheners* zijn voorgekomen. PINDAROS' tijdgenoot en bekende, AESCHYLOS gebruikt ook den term Ὠγύγιοι voor beide volken, namelijk voor de *Atheners* op de straks aangehaalde plaats en voor de *Thebanen*, *Theb.* 321.

Maar al moest de plaats van PINDAROS op de *Thebanen* betrekking hebben, zelfs dan ware het gebruik van ὠμησταῖς σφαγαῖσιν nog niet uitgesloten. Immers hoewel PINDAROS zelf een *Thebaan* was, is het oorspronkelijk Homerisch verhaal der zending van TYDEUS in blijkbaar anti-Thebaanschen geest geschreven, en de melding van TYDEUS, die met eene zoo gruwelijke ὠμοφαγία omkwam, was waarlijk wel geschikt om de herinnering aan de ruwheid dier tijden op te wekken, terwijl ze aan den Thebaanschen dichter de gelegenheid liet, de barbaarschheid zijner landgenooten door die van hunnen dapperen en onmenschelijken tegenstander nog te doen overtreffen.

22 *Aug*. 1855. E. J. K.

